

Дмитро Шведецький,
студент 1 курсу магістратури
спеціальності «Соціальна робота»
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук, професор кафедри
соціальної педагогіки та соціальної роботи
В. А. Поліщук

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Освіта нації є основним соціальним капіталом держави, тому підготовка майбутніх соціальних працівників обумовлена вимогами та потребами соціуму в модернізації професійного навчання фахівців, які покликані працювати у соціальній сфері. Оптимізація фахової підготовки студентів спеціальності «Соціальна робота» ґрунтується на використанні педагогічних інновацій, що передбачають активну міжособистісну взаємодію учасників педагогічного процесу. Адже соціальна робота як практична діяльність серед різних верств і груп населення належить до категорії соціономічних професій та потребує від соціальних працівників сформованих умінь конструювати ефективні взаємини в міжособистісній взаємодії на рівні «соціальний працівник – клієнт».

Тому актуальною стає проблема використання у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників інтерактивних педагогічних технологій, які розглядаються науковцями як технології співпраці. Розкриття сутності інтерактивних технологій у вищій школі було предметом дослідження багатьох науковців, які вважають інтерактивні підходи найбільш ефективними, бо ставлять студента в активну позицію самостійного освоєння знань.

Термін «**інновація**» в перекладі з латинського означає оновлення, зміну, введення нового. Інновація розглядається як нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу. Педагогічна інновація розглядається як особлива форма педагогічної діяльності і мислення, яка спрямована на організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес створення, упровадження і поширення нового в освіті. Інноваційний процес в освіті – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов.

Педагогічна інновація розглядається як процес і як результат. Для характеристики інноваційної діяльності в освіті як процесу використовується поняття «**інноваційна технологія**». Термін «технологія» походить від двох грецьких слів – мистецтво, майстерність і наука, навчання. Це дає підстави характеризувати технологію як усвідомлене практичне мистецтво, усвідомлену майстерність. Враховуючи означені особливості технологій навчання й виховання, ми будемо розглядати інноваційні педагогічні технології як «цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів».

Надзвичайно важливо, що особистісно орієнтовані технології націлені на формування емоційно-ціннісного ставлення особистості студента до певних фактів, явищ. Їх інноваційність виявляється також у кінцевому результаті, який гарантує не тільки здобуття професійних знань, вироблення умінь і навичок, а й формування компетентностей.

Ефективними для формування готовності до професійної діяльності майбутніх соціальних працівників є так звані **інтерактивні технології навчання**, які визначаються як

форма організації пізнавальної активності, створення комфортних умов навчання, за яких студент відчуває успішність та інтелектуальну спроможність. Навчальний процес з використанням інтерактивних технологій неможливий без активної взаємодії всіх студентів, а викладач і студент є рівноправними суб'єктами навчання. Вони сприяють не тільки формуванню професійних навичок та вмінь, а й виробленню життєвих цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, розвитку комунікативних якостей майбутніх фахівців. Інтерактивні технології передбачають моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем.

Оскільки професійні обов'язки майбутніх соціальних працівників передбачають постійне спілкування з людьми, які потребують допомоги, то виникає потреба навчити студентів включатися у міжособистісну взаємодію в умовах змодельованих професійних ситуацій, що уможлиблюється в процесі застосування педагогічних інновацій інтерактивного характеру. Інтерактивні технології спрямовуються на організацію активної взаємодії суб'єктів навчального процесу, що надає змогу студентам засвоїти навички виконання професійних ролей та функцій у змодельованих професійних ситуаціях і, таким чином, оптимізувати практичну підготовку студентів до соціальної роботи.

Слово «*інтерактив*» (з англ. interact, де «inter» – взаємний та «act» – діяти) означає здатність до взаємодії, діалогу. Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен, хто навчається, відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників.

Серед основних концептуальних засад ефективного впровадження педагогічних інновацій інтерактивного характеру в освітній процес вищих навчальних закладів визначаються такі:

- *системний аналіз технологічних процесів, прийомів, засобів інтерактивних технологій* як оптимального освітнього середовища для підготовки фахівців соціономічних професій, до яких належить і соціальна робота;

- *системне вивчення інформації щодо застосування інтерактивних технологій у підготовці майбутніх соціальних працівників*, що має теоретичне та практичне значення для їх професійного зростання;

- *розробка методики застосування засобів інтерактивних технологій у підготовці майбутніх працівників соціальної сфери;*

- *визначення оптимальних педагогічних умов ефективного впровадження інтеракцій у процес професійної підготовки майбутніх соціальних працівників*, що передбачає не лише фахову підготовку студентів, але й їх спрямування до найбільш повної самореалізації, розвитку індивідуальності, самостійності, відкритості до самовдосконалення.

Усе це визначає сьогодні стратегію та тактику побудови сучасної системи професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у вищому навчальному закладі і створення викладачами комплексу оптимальних умов для саморозвитку студентів, їх самореалізації в умовах інтерактивного навчання. Адже використання інтерактивних методів надає можливість студентам випробувати свої професійні здібності та вміння на практиці в процесі активної участі у професійно спрямованих інтеракціях. Тому підготовка майбутніх соціальних працівників потребує організації таких педагогічних ситуацій, які відображають можливу взаємодію між фахівцями соціальної роботи та їх клієнтами, а саме: безпосередню міжособистісну комунікацію, найважливішою особливістю якої визнається здатність людини «приймати роль іншого», уявляти, як його сприймає партнер у спілкуванні або група і відповідно інтерпретувати ситуацію та конструювати власні дії, що сприятиме особистісному і професійному зростанню майбутнього соціального працівника [7].

Використовуючи інтерактивні технології у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, доцільно враховувати провідну функцію цих інновацій у педагогічній взаємодії. За цим критерієм інтеракції класифікуються на такі групи методів: створення

сприятливої атмосфери, організації комунікації; організації обміну діяльностями; організації мислєдїяльностї; організації смислотворчостї; організації рефлексивної діяльностї; інтегративні [5, с. 23].

Процесуальною основою методів створення сприятливої атмосфери, організації комунікації є *«комунікативна атака»*, яка здійснюється викладачем на початку організації педагогічної взаємодїї для оперативного включення у спільну роботу всіх і кожного студента. Це сприяє самоактуалїзації майбутніх соціальних працівників, їх конструктивній адаптації до створеної викладачем професійної ситуації із соціальної роботи.

Використання методів організації обміну діяльностями має на меті поєднання індивідуальної та групової спільної роботи учасників педагогічної взаємодїї, спільну активність, співвідношення діяльностї викладача і студентів. Провідною ознакою цих методів є об'єднання майбутніх соціальних працівників у творчі групи для спільної роботи в змодельованих професійних ситуаціях як домінуючої умови їх розвитку.

Провідною функцією методів організації смислотворчостї є створення суб'єктами навчально-пізнавального процесу нового способу взаємодїї, що ґрунтується на відображенні студентами свого індивідуального розуміння змісту професійних явищ, які вивчаються, обміні цими смислами та збагаченні свого індивідуального уявлення про фахову соціальну роботу.

Методи організації мислєдїяльностї створюють сприятливу атмосферу, що надає можливість здійснити мобілізацію творчого потенціалу студентів, розвивати їх позитивну мотивацію до навчання і, водночас, стимулювати активну мислительну діяльність у напрямку конструювання оптимальних та ефективних професійних дій у ситуаціях-моделях, які відображають сутність фахової соціальної роботи.

Методи організації рефлексивної діяльностї спрямовано на самоаналїз і самооцінку студентами своєї діяльностї, її результатів. Методи цієї групи надають викладачу та майбутнім соціальним працівникам можливість зафіксувати стан професійних досягнень і визначити динаміку професійного зростання.

Отже, інноваційні інтерактивні технології навчання є ефективним засобом впливу як на інтелектуальну, так і на ціннісну сферу особистостї майбутнього соціального працівника. Вони дають можливість студентам на кожному занятті самостійно приймати рішення й глибше усвідомити, що професійна діяльність у соціальній сфері значною мірою спирається на систему професійних цінностей.

Інтегративні методи (інтерактивні ігри) є способами педагогічної взаємодїї викладача та студентів, у яких інтегруються всі провідні функції інтерактивних методів навчання. Саме змодельовані ігрові ситуації можуть бути прототипом професійної діяльностї майбутніх соціальних працівників, що надає змогу студентам шляхом активної участї в таких інтеракціях апробувати свої дії фахівця соціальної роботи ще під час навчання у вищій школі.

Інтерактивні технології навчання допомагають зробити кожного студента не лише слухачем чи спостерігачем, а й активним учасником навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Богданова, І. М. Педагогічна інноватика : навч. посібник / І. М. Богданова. – Одеса : ТЕС, 2000. – 148 с.
2. Дуткевич, Т. В. Психологічні основи використання інтерактивних методів навчання у процесі підготовки спеціалїстів з вищою освітою / Т. В. Дуткевич // Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога : зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Абетка-Нова, 2003. – С. 26–33.
3. Кабаченко, Н. В. Застосування теорїї ролей у сучасній практичній соціальній роботі / Н. В. Кабаченко, Т. В. Семїгіна // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – 2005. – № 1 (9). – С. 46–56.
4. Карпенко, Н. А. Інтерактивні методи професійного розвитку менеджерів соціальної роботи / Н. А. Карпенко // Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К. : “Логос”, 2008. – Т. 7, вип. 15. – С. 121–124.

5. Кашлев, С. С. Технология интерактивного обучения / С. С. Кашлев. – Мн. : Белорусский верасень, 2005. – 196 с. – (Педагогика, обращенная в завтра).
6. Мельник, В. В. Інтеракція в освітньому процесі: технологія організації / В. В. Мельник // Управління школою. – 2006. – № 23 (133). – С. 15–35.
7. Мельничук, І. М. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій : монографія / І. М. Мельничук. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – 326 с.
8. Підласий, І. П. Практична педагогіка або три технології: інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І. П. Підласий. – К. : Видавничий Дім “Слово”, 2004. – 616 с.
9. Пометун, О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко ; за ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.